

Anteckningar från Webbinarium om kustskydd

Tid: 3 december 2024 kl 13:30-15:30

Plats: digitalt (Zoom)

Program:

13:30 – 14:20 Så arbetar Trelleborgs kommun med kustskydd,

Johannes Hagström, Trelleborgs kommun

13:20 - 13:30 Paus

14:30 - 15:00 Planering av kustskydd - reflektioner och exempel från Skåne,

Pär Persson, Länsstyrelsen Skåne

15:00 - 15:10 Kort reflektion från länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar, Gotland

15:10 - 15:30 Vad säger försäkringsbolagen? *Staffan Moberg, Svensk försäkring*

Deltagare:

Totalt deltog ca 84 personer från kommuner, regioner, länsstyrelser, myndigheter, lärosäten och konsulter inom Regional kustsamverkan Blekinge, Kalmar, Gotland, samt Skåne och Halland.

Anteckningar:

Så arbetar Trelleborgs kommun med kustskydd

Johannes berättade bland annat om arbetet från första uppdrag från kommunstyrelsen 2017, till beslut i kommunfullmäktige 2019. En förvaltningsövergripande arbetsgrupp bildades 2019 för att ta fram underlag för att anlägga kustskydd. Kommunövergripande arbete sker kontinuerligt.

Ett tematiskt tillägg till översiktsplan har tagits fram och vann lagakraft jan 2023.

Kommunens ställningstaganden:

- Kostnader för skyddsåtgärder för befintlig bebyggelse, mark och infrastruktur fördelas efter nytta mellan berörda fastigheter och huvudmän.
- Etappvis utbyggnad av naturbaserade och anpassningsbara lösningar (i möjligaste mån).
- Skyddsåtgärder som vidtas i samband med större stadsutvecklings-områden i Trelleborg finansieras genom respektive projekt (även exploatörer och byggherrar).
- Huvudprincip är att kostnader för skyddsåtgärder fördelas efter nytta för berörda fastigheter (d.v.s. alla ska vara med och dela kostnaden oavsett om det är sommarstuga, näringsidkare eller kommunal ägare).
- Använder sig av försiktighetsprincip när det gäller klimatscenarier. Befintlig bebyggelse ska skyddas mot 100-års händelse under minst 100 år. Ny bebyggelse ska även skyddas mot extremhändelse under 100-år. Dimensioneringsnivåer ska uppdateras när ny kunskap kommer. Varje projekt ska alltid utgå ifrån den senaste kunskapen.

Kommunen har gått igenom all sammanhängande bebyggelse längs kusten och identifierat var och när i tid ett kustskydd behöver finnas på plats. För outnyttjade byggrätter som ligger inom riskområden behöver platsens lämplighet omprövas.

Johannes fortsatte berätta om de olika *stadsutvecklingsprojekten* i Trelleborg: Sjöstaden, Västra Sjöstaden och Västra stranden. I Västra Sjöstaden planeras 7000 bostäder och ett påbyggbart kustskydd med en buffertzona mot havet (fungerar både som rekreationsområde och dämpar vågenergin, vilket gör att höjden på skyddet kan hållas lägre). För Västra stranden kombineras skydd och rekreationsområde.

Åtgärder genomförs även uppströms för att hantera vatten från tillrinnande vattendrag. Bland annat har kommunen köpt mark för att anlägga en våtmark för att fördröja vatten innan det når staden och kusten.

Kostnads-nyttanalyser genomfördes år 2021–2023 av skyddsåtgärder mot översvämning och erosion *i kommunens östra del*. I området är det privata fastighetsägare som äger marken. Kommunen har ingen samhällsviktig verksamhet eller infrastruktur i riskområdet. I analyserna beaktades även etiska aspekter, vem får vad, vem bestämmer, rättvisa, vem tar kostnader etc.

Stormen Babet (okt 2023) aktualiserade frågan om skydd i dessa områden. Flera fastighetsägare drabbades hårt av erosions-skador. Kommunen genomförde flera boendedialoger, både digitalt och fysiska möten och presenterade skyddsåtgärderna. Kommunen står på att de vill hjälpa fastighetsägarna att skydda byggnader och tomtmark. De tar på sig att slutföra utredningar och söka tillstånd, men fastighetsägarna bidrar till ansvar och finansiering för att genomföra åtgärden. Majoriteten av de boende tycker dock det är kommunens ansvar. Där står kommunen just nu i dialogen med de boende.

Se presentation.

Frågor till Trelleborgs kommun:

Exakt hur många meter var det ni fyller upp i bostadsprojektet vid kusten? Ungefär hur många kubik med massor?

Johannes: Exakt hur mycket massor vet man inte i dagsläget. Men det behöver bli 1–1,5 meter marknivåhöjning i bostadsområdet närmast havet. Ska ansluta till befintlig väg innanför och slutta nedåt bakom bebyggelsen. Måste också ta hänsyn till dagvattenhanteringen som behöver ledas till pumpstation.

Hur långt är det stora kustskyddet för Trelleborgs stad? Finns det någon naturlig höjdrygg att ansluta till?

Johannes: Nej, allt är utfyllnadsmassor från 60–70-tal. Motorvägen är höjdrygg, ligger på 2,5 meter över nuvarande havsnivå. Totalt rör det sig om 5–6 km. Sandstranden 2,5–3 km. Hamnområdet har flyttat sin verksamhet. När det har flyttat österut har de också gjort en marknivåhöjning.

När kostnads- och nyttoanalysen ej går ihop - hur stor kostnad är det ungefär per fastighet? Och när kostnads- och nyttoanalysen går ihop - hur stor kostnad är det ungefär per fastighet?

Johannes: Ej troligt eller intressant att kommunen skulle bygga en stenskonung (blir 5 m hög och all utsikt förvinner). På de sträckor där det går ihop, exempelvis i Beddinge strand, för

återkommande strandfodring i 40 år, landar det på 750 000–1 miljon kronor på sträckan som är 450 meter. Som mest i storleksordningen 750 000 kr per fastighetsägare under 40 års tid.

Har ni gjort någon kostnads-nyttoanalys kopplat till reträtt?

Johannes: Nej. Finns med i kommunfullmäktigebeslutet att de inte ser reträtt som ett alternativ de kommande 40–50 åren, ser det inte som samhällsekonomiskt försvarbart.

Där kostnads- och nyttoanalysen ej går ihop - hur ska de fastighetsägarna hantera framtida högvattenhändelser? Eller kommer de inte drabbas?

Johannes: Jättesvårt. Utifrån alla aspekter är det bättre med heltäckande sammanhängande skydd, det blir mer kostnadseffektivt. Men när kommunen inte kan bygga det men kommer sannolikt leda till privata skydd, som inte blir optimala. Små hårda skydden kan riskera att leda till ökade skador i närområdet.

År 2017 började kommunen ge uppdrag. Hur kom ni dit? Hur blev politikerna medvetna?

De boende i utsatta områden som har legat på politikerna, blev en valfråga till valet 2018. Att bygga kustskydd var ett av politikens prioriterade punkter för mandatperioden 2018–2022.

Några medskick till de kommuner som inte har börjat jobba så mycket med kustskydd än?

Johannes: Bra med tydliga ställningstaganden som alla är överens om och ser som möjliga att arbeta med. Tydligt gå igenom vad ställningstagandet innebär för olika förvaltningar. Viktigt att alla som berörs är överens och står bakom dem, så att det inte blir för spretigt och behöver tas upp för diskussion.

Planering av kustskydd - **reflektioner och exempel från Skåne**

Pär inledde med att berätta om kommuners planeringsansvar för ny och befintlig bebyggelse enligt Plan- och bygglagen, samt visade exempel på översiktsplaner som beaktar riskområden: Lomma (respekt kustzon); Kristianstads kust och havsplan, översiktsplan (bebyggelseområden inom risk för översvämning); Trelleborg, tematisk tillägg till ÖP, Stigande hav och översvämning. Per fortsatta med att berätta om skyddsåtgärder mot översvämning i detaljplan och Boverkets bedömning.

Pär råd vid planering av framtida skyddsåtgärder, anpassat till Skånes kommuner, är att identifiera behov av ytor för:

- Kustskyddsåtgärder
- Magasin som behövs till följd av dämningseffekter av höjd medelvattennivå
- Regnvatten som blir svårare att avleda till följd av invallningar
- Pumpanläggningar inklusive magasin
- Behov till följd av påverkan av höjda grundvattennivåer – minskade möjligheter till infiltration

Reservera markbehovet på markanvändnings- eller plankarta och undersök nivåer där tröskeleffekt uppkommer vad gäller konsekvenser/skadekostnader.

Länsstyrelsen i Skåne har tagit fram en rapport som visar lagrum som kan aktualiseras när åtgärder genomförs. Rapporten berör ärende kopplat till erosion i Skåne, men är även relevant för andra typer av kustskyddsåtgärder. [Ärendepolicy avseende stranderosion längs Skånes kust | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

Pär visade flera exempel på kustskydd med olika syften i Skåne: skyddsvallar/murar i Falsterbonäset (befintlig bebyggelse); förstärkning, påbyggnad samt nya vallar/murar/pumpar i Kristianstad (befintlig och ny bebyggelse); stegvis genomförande av skyddsåtgärder genom prövning i detaljplan (ny och befintlig bebyggelse) i Landskrona, som en del av en helhetslösning; naturbaserade åtgärder med olika syften i Ystad, Helsingborg, Lomma.

Avslutningsvis gav Pär några reflektioner om kommuners planering av kustskydd, både möjligheter och risktagande i framtiden.

Se presentation.

Frågor till Länsstyrelsen i Skåne:

Vilka lärdomar drog länsstyrelsen efter regeringens beslut om detaljplan i Landskrona?

Pär: Kom fram till att de skulle gjort på samma sätt idag, regeringen säger inte att länsstyrelsen har gjort något fel, bedömningen från regeringen i det här fallet är att det är sannolikt att kommunen kommer behöva framtida skydd. Följdfråga - när har man styrkt att någonting är genomförbart? Svårt att avgöra vad som är tillräckligt, håller det? Svårt att dra gränsen för vad som är tillräckligt utrett.

Medskick eller råd du vill ge till kommuner som arbetar med att ta fram kustskydd, eller de som inte ens börjat tänka på saken?

Pär: Utred om det finns behov av kustskydd eller om det finns andra alternativ. Det viktigaste är att reservera mark för skyddsåtgärder och följd effekter av klimatförändringen. Om man väl tar initiativ till att genomföra skyddsåtgärder är det också viktigt att veta vem som ska vara ansvarig för åtgärden och vilket framtida ansvar man tar på sig som verksamhetsutövare. Annars är det egentligen bara att köra på.

Hur beaktas biologisk mångfald i samband med kustskyddsåtgärder?

Pär: Prövas i stort sett alltid i domstol, som tar de flesta av de är besluten, enligt den prövning som sker i miljöbalken. Vissa beslut kan hamna på länsstyrelsen. Det sker ingen annan särskild prövning.

Reflektioner från LST Kalmar, Blekinge, Gotland

Blekinge: Mycket fler ärenden av den här typen i Skåne, inget ärende som har kommit lika långt i Blekinge. Har inte behandlat ärendena på samma sätt, inte diskuterat än vad som är tekniskt, ekonomiskt genomförbart. Många kompetenser som behövs för att hantera ett sånt ärende, både hos länsstyrelser och kommuner.

Kalmar: Ett område i Kalmar län, Färjestaden, där tankar om kustskydd har påbörjats och kommit en bit. Problem av annan magnitud i Skåne. Problem som kommer öka på sikt. Mycket kompetens kommer krävas, tyvärr har ju finansieringen för länsstyrelsen i den typen av frågor försvunnit för många länsstyrelser.

Gotland: Instämmer i det tidigare Länsstyrelser sagt. Inte heller några direkta erfarenheter än, men gäller att börja fundera och tänka till innan fastighetsägare börjar komma med frågor. Medvetenhet om att det är ett kommande problem som behöver hanteras. Bra att ta del av andras erfarenhet.

Vad säger försäkringsbolagen?

Staffan berättade bland annat om att Sverige har världens bästa försäkringsskydd mot naturskador då det är inbyggt i egendomsförsäkringen precis som brand eller inbrott. Det finns dock två undantag - erosion och dammgennombrott.

Försäkringsbranschen har tagit en ståndpunkt som innebär att de vill fortsätta erbjuda försäkringar, vilket innebär att man måste arbeta med klimatanpassning.

Försäkringsbranschen tittar på historiska händelser vid premie- och villkorsförändringar. Men om skadorna blir alltför frekventa lever de inte längre upp till försäkringskriteriet om oförutsedd skada. Försäkringsbranschen kan inte försäkra sådant som de vet kan inträffa, bara det som är oförutsatt. Skada vart 5:e, 10:e år behöver inte betyda problem, men om det börjar ske varje år är det inte oförutsatt. Börjar närma sig att det kan vara aktuellt för vissa fastigheter/områden, mer längs vattendrag och områden drabbade av skyfall, än vid kusterna, i dagsläget.

Andra länder väljer ofta att lägga naturskador i en tilläggsprodukt. Eftersom endast de mer utsatta väljer detta tillägg blir skadeutfallet högre på färre försäkringstagare. Det leder i sin tur till höga premier, varvid många tycker att det blir för dyrt och avstår från det extra försäkringsskyddet. Exempelvis vid storm och skyfall i Tyskland 2021 hade endast 46% försäkringsskydd av de som var drabbade. Det är den effekten man får om man har naturskador som tilläggsprodukt. Pågår mycket diskussioner inom EU om att det är så få som har försäkring för naturskador. I Sverige har mer än 99% försäkringsskydd p.g.a. krav från bankerna för att få bolån.

Ett problem som kan komma att uppkomma är om riskerna blir för stora kan det bli så att det är svårt att få försäkring, t.ex. om riskerna för en översvämningvall skulle brista. Vet inte idag om hur stor den risken behöver vara.

Ett annat problem är att försäkringsbolagen är beroende av återförsäkringsbolagen för stora risker. De stora återförsäkringsbolagen har börjat med att sluta försäkra vissa områden i världen t.ex. fastigheter i Florida p.g.a. orkaner och översvämningar och Kalifornien p.g.a. bränder. Försäkringar i USA mot naturskador är väldigt dyra, och där vill vi inte hamna.

I dagsläget är de största hoten från skyfall. 60% av alla översvämningsskador kommer från baktrycksskador i VA-systemet, något som sällan redovisas i myndigheters underlag. Långsiktigt kommer de värsta skadorna vara från stigande hav och vattendrag. Det försäkras idag, men går det att försäkra imorgon?

Viktigt att överväga var vi bygger, och vad som kan stå kvar. Det bästa vore om man hade ett väldigt långt perspektiv, kanske ett 200-årsperspektiv, eftersom byggnader står kvar länge. Staffans råd är att kommunen kommunicerar de här riskerna med fastighetsägarna, så att de får en uppfattning om hur man ska hantera sin fastighet. Finns det skäl att renovera, bygga till om det finns hot i framtiden? Kan vara så att det inte går att skydda, utan att man måste avveckla?

Skydda befintlig bebyggelse bör göras, men inte ta till intäkt att bygga skydd för att bygga nytt. Hur bör skydden byggas? Det pratas mycket om naturbaserade lösningar. Hårda skydd kan vara problematiskt, även strandfordring kan ha påverkan på biologisk mångfald. Vallar är inte heller garanti för att få försäkring. I Nederländerna, som har mycket vallar, finns inte

försäkring för översvämning på insidan av vallarna. Om en vall klassificeras som damm, och de bryter sönder får man inte försäkringsskydd för de skador som inträffar.

Frågor till Svensk försäkring:

Kan havsnivåhöjning påverka värdet på fastigheter längs kusten genom försämrat försäkringsskydd

Staffan: Ja, det är ju så att om man inte får försäkring så beviljar bankerna inte lån.

Jag ser inte varför nya hus skulle kunna påstås stå längre än äldre/befintliga. Det beror på väldigt många olika parametrar hur länge en ny byggnad står kvar och underhålls, precis som det gör för en befintlig.

Staffan: Självklart, men när man bygger hur brukar man prata om att man bygger för 100 år. Men de kan stå i 300 år. Något att ta i beaktande när man bygger på utsatta platser, eventuellt bygga sådant som avvecklas efter en viss tid. Flyttbara hus i moduler?